

ACTIVIST

ACTIVIST

**JE HEBT GELIJK.
MAAR HOE
KRIJG JE GELIJK?**

ERIK TAMBORYN

INHOUD

VOORWOORD	7
PROLOOG	10
DANK JE WEL	14
INLEIDING	18
Activist zijn is geen individuele daad	20
Activisme, strijden voor verandering?	23
Activisme brengt iets nieuws	25
En jij, lezer, hoe zit het met de activist in jou?	27
1 BEZIN VOOR JE BEGINT	30
Activist, dat ben jezelf!	31
Help, ik ben benadeeld	41
Komaan, we gaan er tegenaan	50
De juiste man op de juiste plaats	57
Alle stakeholders doen er toe	66
Wat doet activisme met jou?	74
2 ACTIVISME IN STAPPEN	81
De tien vragen voor de activist	82
De vijf ingrediënten van de activismemix	87
De kwestie. Waarom doe je het?	89
Informatie. Wat weet je?	96
Mobilisatie. Wie krijg je mee?	103
Actie. Wat ga je doen?	109
Communicatie. Wat ga je zeggen?	116
Evaluatie. Hoe beperk je de risico's?	123
Klein besluitje	128

3	STRATEGIE VOOR LEGITIEM ACTIVISME	130
	Verbeter de wereld...	131
	Werken aan een visie	133
	In vier stappen naar een missie	137
	Omgaan met tegenstand	151
	Tot hier en niet verder	165
4	ACTIVISME IN DE 21STE EEUW	186
	Activisme als vliegwiel voor vooruitgang	187
	Een kwestie van anders kijken	191
	De vijf trends van het nieuwe activisme	197
	EEN TOEGIFT. TRAKTAAT OVER DE DUURZAME REVOLUTIE	218
	De scheiding der eco's	219
	De verzoening wenkt	221
	Een idee groeit	222
	Bouwstenen van de ecolomische revolutie	227
	Doe mee, word ecolomisch activist voor Wereldrechten	239
	ACTIVISME, DAT IS DINGEN DOEN!	241
	BRONNEN EN INSPIRATIEBOEKEN	244
	EINDNOTEN	246

Actievoerder worden: het overkomt je. Eerst ben je verontwaardigd. Dan ga je samen zitten met anderen, want je beslist het daarbij niet te laten. Dit kan, neen, moet anders én beter, denk je. Je rolt de mouwen op en schiet in actie, wat je onderscheidt van mensen met enkel een mening. Je zoekt de openbaarheid op, wat je onderscheidt van een lobbyist. Je blijft je vast, want het is zoals Erik Tamboryn in dit boek schrijft: ‘De Kwestie waarvoor je een oplossing zoekt, is er een van “leven of dood”.’

En dan gebeurt het: mensen herkennen de sociale strijd die je voert, je bekommernis om milieu en mensenrechten, je blik op de toekomstige generaties. Ze sympathiseren met wat jij en je groep doen, omdat ze een groter doel ontwaren. Je blijkt op te komen voor een zaak die je directe omgeving, je eigen lokale problematiek overstijgt. Vanaf dat moment ben je activist.

‘Hoe krijg je beleidsmakers of bedrijven zo ver dat ze de zaken anders gaan doen dan ze van plan waren?’ Die vraag staat centraal voor een activist en over die vraag schreef Erik Tamboryn dit nuttige boek. ‘Gewoon je punt maken en de zaken op hun beloop laten is geen optie’, weet hij als woordvoerder van een actiegroep die strijd levert voor de leefkwaliteit rond de nationale luchthaven. Om de onverschilligheid van de zwijgende meerderheid te doorbreken is ook actie nodig.

Erik Tamboryn is ervaringsdeskundige. Bij lectuur van zijn boek voel je dat hij gepikt en gemazeld is in het actievoeren. Wat hij op papier zette, is daarom uitermate herkenbaar voor ons. Het systematische onderschatten van gezondheidsrisico’s of milieueffecten door politici en bedrijfsleiders, het al te rooskleurig voorstellen van de effecten van overheidsplannen, de nauwe verwevenheid van overheden en het bedrijfsleven: *been there, recognize that*. Evenals de nadruk die Erik legt op het belang van creativiteit bij het actievoeren, van correcte infor-

matie verspreiden of van het nastreven van bondgenootschappen, ook met andere actiegroepen. 'In Antwerpen waren Ademloos en stRaten-generaal allebei actief rond dezelfde kwestie, zij het met een andere insteek', schrijft Erik. 'Als ze elkaar voor de voeten waren gaan lopen, had dat hun zaak geen goed gedaan. Samenwerking loont!' We kunnen dat enkel beamen.

We herkennen wat hij schrijft, maar leerden ook bij. Het onderscheid tussen endogene en exogene acties: nuttig! De vergelijking van de werking van een actiegroep met die van een voetbalteam: treffend! De profielen van tegenstanders die in kaart worden gebracht: sprekend! Zo hadden wij bijvoorbeeld nog nooit van een rotmeester gehoord, maar eens als type neergezet, haal je deze gevaarlijke tegenspeler er stevast zo uit.

Zijn we het eens met alles wat in dit boek staat? Niet per se. Actievoeren 'volgens het boekje' bestaat nu eenmaal niet, elke actiegroep heeft een eigen dynamiek, elke activist een eigen temperament. Wat in de ene strijd ervaren wordt, geldt niet altijd voor andere strijdtoneelen. Zo zouden wij verkozen politici niet onderbrengen in de categorie van activisten. Activisme gebeurt van onderop, lijkt ons, niet van bovenaf.

Maar dat zijn details. Tamboryn schetst in zijn boek vooral een eerlijk portret van wat actievoeren allemaal met zich meebrengt. En daarin schuilt de waarde, de gebruikswaarde zeg maar, van zijn relaas. Hij maakt een correcte balans op van valkuilen en kansen voor de activist. Zijn 'zelfscan', zoals hij dat noemt, geeft blijk van kritische reflectie over zin en onzin van bepaalde strategieën, handelwijzen en houdingen.

'Activisme doet iets met een mens', schrijft hij. Het is 'geen gezondheidswandeling'. Hij heeft gelijk. Desondanks nemen steeds weer nieuwe mensen de handdoek op. Gelukkig maar, want zonder activisme geen emancipatie in de breedste zin van het woord. 'Volhardend activisme plaveit de weg voor voortschrijdend inzicht', lezen we in dit boek. Ook dat perspectief houdt Tamboryn voor ogen.

In het slot van zijn boek trekt hij dit besef op een interessante manier open naar bespiegelingen over een activisme van de toekomst. Onze

samenleving is grondig veranderd, maar politici blijven beslissingen nemen op de manier zoals hun voorgangers dat deden. Ook dat kan, neen, moet anders én beter. Onze democratie is inderdaad aan een update toe en bij die vernieuwing zal activisme een belangrijke rol spelen. Daar zijn wij het volmondig mee eens.

Manu Claeys, voorzitter stRaten-generaal

Wim van Hees, voorzitter Ademloos

PROLOOG

Voor jou, lezer, ligt een boek over activisme. Geschreven door iemand die ongewild en onverwacht activist is geworden. Iemand die lange tijd dacht dat activisme iets was voor tafelspringers of beroepsagitatoren. Mensen die van protesteren zo niet hun beroep, dan toch hun hobby hadden gemaakt. Zelf zat ik zo niet in elkaar. Ik had gestudeerd, trouwde en vond een goedbetaalde en aangename baan. Niets in mijn leven leek erop te wijzen dat ik ooit de handschoenen van het activisme zou opnemen. En bovendien, niets liet vermoeden dat ik me in het fenomeen van het activisme zelf zou verdiepen omdat ik beter wilde begrijpen hoe je met activisme successen boekt.

Het is anders uitgedraaid. Met dank (sic) aan de plek waar ik woon – Grimbergen in de Noordrand van Brussel – en de nationale luchthaven. Dat zit zo. Aan het begin van de eeuwwisseling was er in België nogal wat commotie rond de nachtvluchten in Zaventem. Die hinderden te veel mensen en om daar wat aan te doen vond de politiek er niet beter op dan die vluchten te concentreren boven, jawel, de Noordrand. Hun redenering? Dan hebben minder mensen er last van. Alleen werd die last voor de Noordrandbewoners wel ondraaglijk en ziekmakend groot.

Samen met duizenden streek- en buurtgenoten werd ik ruw uit mijn dromen wakker geschud. Wat eerst een mooi, leefbaar plekje Vlaanderen was, veranderde in een keer in een nachtmerrie voor iedereen die er de slaap niet meer kon vatten.

Samen met anderen stichtte ik de actiegroep Daedalus. Samen zouden we het gevecht tegen de geconcentreerde nachtvluchten winnen. Althans, dat was de bedoeling en onze wens. Zeker toen de politiek en de luchthavenautoriteiten de rest van het land wijsmaakten dat iedereen het nu beter had. Iedereen? En wij dan?

U kent de afloop van het verhaal. Met onze verfrissende aanpak namen we de politiek bij verrassing. Tegenover concentratie voor enkelen, plaatsten wij spreiding voor velen. Dát, samen met de afname van het aantal nachtvluchten van 25.000 naar 16.000, maakt dat de dagen en nachten nu voor heel wat meer mensen leefbaarder zijn geworden.

Zo begon het dus, maar daarmee hield het niet op. Sinds mijn begin-dagen als activist zag ik ook hoe elders in het land mensen de koppen bij elkaar staken en hun schouders rechtten. In Antwerpen, uit protest tegen de geplande Oosterweelbrug. In Brugge tegen het rooien van het Lappersfortbos. Als protest tegen windmolens in een woonbuurt. De Witte Mars in Brussel van 1996... Opeens zag ik overal om me heen activisten opduiken. En wat ik ook zag, was dat we allemaal zochten naar manieren om ons activisme vorm te geven.

Wat maakt je tot activist? Dat was al snel duidelijk. Er gebeurt iets in je omgeving waarvan jij hinder ondervindt en een ander voordeel. De verhouding tussen beide lijkt kromgetrokken. De soldaten-activisten aan de IJzer schreeuwden 'Hier ons bloed, wanneer ons recht.' Ook zij droegen alleen maar lasten en deelden niet in de lusten.

Wie wordt activist? Het profiel van de activist bleek niet zo zeer dat van een professionele barricadevechter te zijn, maar eerder dat van gewone mensen in de straat – machteloze frontsoldaten in loopgraven. Weliswaar behept met een flinke dosis gezond verstand én burgerzin.

En hoe begint activisme? Heel simpel. Soms gewoon met een protestbord in de tuin, een boze e-mail aan de burgemeester of aan een baas van een storend bedrijf. Ook wel eens met een tooggesprek in je stamcafé.

Wat ik vandaag alleszins weet, is dat activisten helemaal geen dwarsliggers of wereldvreemde mensen zijn. Evenmin zijn ze altijd op zoek naar het eigen voordeel – het zogenaamde NIMBY-effect. Eerder zijn het burgers op zoek naar constructieve en duurzame oplossingen voor problemen die zich in de samenleving aandienen.

En toen? Toen vond ik dat ik verder moest kijken en hierover een boek schrijven. Om duidelijk te maken wat activisme betekent. Om te laten zien dat in iedereen een activist schuilt. Om raad te geven over hoe je jouw activisme vorm kunt geven. En vooral ook: om mee te denken over het activisme van morgen. En hiermee vat ik de verschillende hoofdstukken van dit boek mooi samen.

En ja, nog iets! Als activist trad ik op met Daedalus, een actiegroep uit de Noordrand kampend tegen de concentratie van de nachtvluchten boven onze huizen. Veel voorbeelden in dit boek put ik dan ook uit die ervaring. Maar ik heb ook geprobeerd om verder te kijken dan de eigen voordeur. Activisme is een vlag die vele ladingen dekt. En dus spreek ik ook over het activisme van de jaren 70 met de grote rakettenbetogingen, de optochten in Doel tegen kernenergie, tegen de uitbreiding van de haven, of over andere, recente protestbewegingen, zoals tegen de aanleg van een brug in Antwerpen. Ik heb het ook over geïnstitutionaliseerd activisme van ngo's en de noord-zuidbeweging of milieuactiegroepen en zelfs vakbonden.

Zelf spreek ik in dit boek over *legitiem activisme*. Gewettigd, niet omdat het allemaal volgens de letter van de wet gebeurt. Over de schade aan een proefveld voor ggo-aardappelen kun je discussiëren. Over de bestorming van de luchtmachtbasis van Kleine Brogel eveneens. Nee, het is legitiem, omdat het de zorgen weerspiegelt van verontruste burgers over maatschappelijke vraagstukken en omdat die burgers op zoek zijn naar duurzame oplossingen.

Het is mijn stellige overtuiging dat dit legitiem activisme een bijkomende bron van welzijn aanboort. Dat het de samenleving vooruithelpt en daardoor een partner kan zijn voor het beleid. Voor moderne activisten geldt dan ook dat ze om gelijk te krijgen ook oplossingen moeten aandragen die inderdaad een verbetering en niet alleen een verschuiving of herverdeling van het probleem met zich brengen. Dat is de finale boodschap van dit boek.

Misschien nog iets over de titel? *Je hebt gelijk, maar hoe krijg je gelijk?* Daar gaat het dus inderdaad over. Met mijn boek wil ik toekomstige activisten enkele hefbomen geven zodat ze de beginnersfouten kunnen

vermijden die wij ooit maakten (zoals onvoldoende bondgenootschappen sluiten met andere buurtbewonersgroepen in de zoektocht naar de oplossing voor je eigen probleem). En ook wil ik een kaart uittekenen van hoe activisme verloopt. Hoe ontwikkel je een strategie? Want die heb je wel nodig. En ten slotte richt ik me ook tot alle ervaren activisten, tot klaarziende ondernemers en verantwoordelijk overheidspersoneel met de uitdaging om samen na te denken over het activisme van morgen. Met efficiënt activisme kun je immers kwantumsprongen vooruit maken. Vooral het laatste hoofdstuk van dit boek is daaraan gewijd.

Ik heb het geschreven vanuit het inzicht dat veel lokaal activisme vertrekt vanuit milieukwesties. Wat mensen bezighoudt, is vooral hoezeer hun directe leefomgeving onder druk staat. Tot vandaag worden milieuproblemen gewoon doorgeschoven naar minder alerte burgers – dat hebben we met de nachtluchten in Zaventem goed gemerkt.

Tegelijk stelde ik met mijn collega-actievoerders vast dat er bij milieuzaken geen mechanisme bestaat dat de verdeling en de totale omvang van de nadelen regelt. Integendeel, de weinige mechanismen die er zijn, duwen de lasten steeds verder op dezelfde schouders en houden de totale omvang niet in de hand.

Daarom ging ik op zoek naar een dimensie die tot continue verbetering leidt. Dat kan, volgens mij, wanneer de vooruitziende Staat het wettelijk kader aanpast. Zo ontstond het idee van een nieuwe ‘ecologie’ die de oude economie zou vervangen.

In dat nieuwe model kennen we aan de planeet rechten toe – net zoals we dat nu doen aan werknemers. Deze ‘wereldrechten’ zorgen ervoor dat schade aan de planeet (en dus ook zijn bewoners) dient te worden voorkomen of hersteld. Activisten staan dan niet langer lijnrecht tegenover overheid of bedrijven, maar krijgen net zoals vakbonden en middenveldorganisaties een zitje aan de onderhandelingstafel.

We staan nu op de vooravond van een nieuwe, ‘ecologische’ revolutie. Neem jij mee de handschoen op?

Erik Tamborijn

DANK JE WEL

Ik heb velen te danken, want dit boek kon er niet komen ware het niet door de vele mensen die mij motiveerden en mijn inzichten en gedachten elke dag vormden en bijschaafden.

In eerste instantie dank ik mijn vier kinderen Olivia, Anaïs, Lucas en Violet. Zij klaagden nooit wanneer mijn toenmalige echtgenote, Hilde en ik weer eens met actievoeren en niet met hen bezig waren. Ze steunden ons integendeel in al wat we daarrond deden. Voor hen en met hen de generatie van morgen schreef ik dit boek over legitiem activisme en bedacht ik het idee 'ecolomie', of hoe we de milieulast economisch kunnen inperken. Ook dank ik mijn partner Myriam die mij bijstond bij het steeds opnieuw herschrijven en herlezen van de tekst. Een hele opgave als je weet dat de basisideeën al in juli 2007 op papier stonden. Dat het schrijven van een boek 1% inspiratie en 99% transpiratie kost, gold in elk geval voor mij. En dan nog zal ik daarbij Paul Van Damme niet vergeten zonder wiens inzichten en schrijftalent er geen boek zou zijn.

Heel veel dank aan alle mensen die Daedalus en Actie Noordrand gestalte gaven. Het was een voorrecht voor mij om met elk van hen actie te voeren. Zij zullen het mij vast niet kwalijk nemen als ik Roger Vermeiren speciaal vermeld, bij wie het allemaal begon, en Marc Goethals, zonder wie het nooit verder zou gegaan zijn. Voor haar rol bij dit boek verdient ook Josephine Overeem een speciale attentie. De vele overpeinzingen die we samen hadden, resulteerden niet in een activistisch pamflet en een moeilijk boek, maar in een uitnodiging aan alle partijen om altijd beter te doen.

Dank aan de verantwoordelijke van ngo's zoals Danny Jacobs en Bram Dousselaere (Bond Beter Leefmilieu), Luc Van Haute (Stichting Tegen Kanker), Philippe Vandekerckhove (Vlaamse Rode Kruis), en Luc De

Groote (Vereniging voor Ethiek in de fondsenwerving) die mijn inzichten over betaald activisme mee gestalte gaven.

Dank aan prof. Patrick Van Cayseele, Paul Maertens, Marc Rosiers en Guido Maes. Allen medestudenten uit Leuven die mij als eersten een platform gaven om mijn gedachten en theorieën af te toetsen. Ook dank aan Philippe Naert en Dominique Vercraeyen voor hun nuttige tips en contacten.

Politici worden niet vaak bedankt. Ik doe het wel met een greep uit de vele federale en gewestelijke politici, die zonder noemenswaardige hoop op stemmenwinst en over de partijgrenzen heen, bereid waren te luisteren en zich in te zetten voor een oplossing in het belang van alle betrokkenen. Dank aan Bert Anciaux, Hans Bonte, Frieda Brepoels, Willy Cortois, Simone Creyf, Maggie De Block, Karel De Gucht, Jean-Luc Dehaene, Vera Dua, Eloi Glorieux, Patrick Janssens, Bart Laeremans, J-P Olbrechts, Kris Peeters, Etienne Schouppe, Frank Vandenbroucke. Zonder namen te noemen, de lijst is te lang, dank ik de ‘cabinetards’, overheidsmedewerkers en de vele lokale politici die oprecht mee zochten naar oplossingen.

Dank ook aan uitgeverij LannooCampus, en Peter Saerens in het bijzonder voor het vertrouwen en de rustige begeleiding.

Tot slot dank ik ook de rest van mijn familie en vrienden. Zonder jullie is voor mij niets de moeite.

Erik Tamboryn

*Activist word je uit
noodzaak, pas daarna
volgt het idealisme.*

ROGER VERMEIREN, ACTIE NOORDRAND

INLEIDING

Activisme is van alle tijden en van overal. Kijk om je heen en je ziet mensen in actie komen, protesteren, opkomen voor hun rechten. In Libië en Syrië, in Spanje en Griekenland. In New York en Berlijn. In Brussel en Antwerpen. En sinds het voorjaar van 2013 ook in Brazilië, dat eerder bekend staat om zijn samba en voetbal, dan om sociaal protest.

Er wordt geprotesteerd tegen dictaturen en regeringen, tegen banken en bedrijven, tegen beslissingen die indruisen tegen de belangen van deze of gene bevolkingsgroep. En dus nu ook tegen de miljardenverspilling van mondiale sportevenementen. Activisme is menselijk en kent geen ideologie. In Frankrijk heb je activisme tegen het homohuwelijk, en in Spanje tegen de bankencrisis.

Waar komt dat activisme vandaan en wat betekent het voor de wereld? Laten we met dat laatste beginnen. Hoe zou de wereld eruitzien zonder activisme? Diep terugkijkend in de geschiedenis heb je het antwoord meteen in het vizier: activisme doet de wereld bewegen. Ruim 2000 jaar geleden trad in Palestina de activist Jezus voor het voetlicht. Toen al zagen mensen in dat ze moesten opkomen voor hun rechten en die van anderen om van deze planeet een betere plaats te maken. Niet optreden en alles zijn beloop laten, was geen optie. Het optreden van die Jezus waar we het straks nog wel eens over hebben, heeft het uitzicht van de westerse wereld danig veranderd.

Sinds die tijd – en wellicht ook eerder – is activisme altijd een thema geweest. Spartacus (71 voor Christus) kun je een activist noemen. En was Socrates misschien ook niet eerder activist dan filosoof? Of alleszins een combinatie van beide?

Alle grote veranderingen – van de opkomst van het protestantisme tot de Franse en Russische revolutie – zijn het gevolg van activistische bewegingen. En ook vandaag zie je veel activisme om je heen. Soms georganiseerd, zoals bij groeperingen als Greenpeace of Amnesty International. Maar ook gewoon op initiatief van toevallige passanten die elkaars pad kruisen en medestanders worden. Denk aan de Indignados in Spanje, Occupy Wall Street in de VS of dichterbij Ademloos in Antwerpen en Daedalus in Brussel.

Meteen zie je ook een gradatie in activistische bewegingen. Sommige zijn geoliede machines met een professionele ruggengraat. Andere zijn massabewegingen, maar zonder eenduidige ideologie of gezamenlijk einddoel, hoewel ze protesteren tegen dezelfde wantoestand. Dat zag je bijvoorbeeld tijdens de Arabische lente. Nadat er een eind was gekomen aan de wantoestand (de dictatuur), viel het gezamenlijke verzet uiteen in allerlei elkaar bekampende fracties. De derde groep zijn de bewegingen van mensen rond een meer lokale kwestie, zoals een alternatief voor de bouw van een brug of de concentratie van het luchtverkeer boven hun hoofd, de bouw van een stuwdam, het rooien van een bos.

Ook de protestacties van landloze boeren tegen grootgrondbezit of het verzet van Indianen tegen de kap van hun regenwoud behoren tot de derde soort, maar tonen tegelijk aan dat in wezen zelfs dit schijnbaar lokale activisme toch een groter doel kan beogen: de gezondheid van een regio tot een hele planeet.

Zonder al deze vormen van activisme zou er niet veel veranderen in de wereld. Of beter gezegd, wat in dat geval verandert, zou dan misschien niet het algemeen belang dienen. En daarmee is meteen ook scherp gesteld dat een activist niets gemeen heeft met een egoïst die enkel uit is op zijn persoonlijk voordeel. Zes mensen die actie voeren tegen de Sinksenfoor, omdat die kermis voor hun deur staat... de lijn is dun. Dat klinkt hard: maar wie enkel opkomt voor zijn eigen gewin, kun je moeilijk activisme toedichten.

Wanneer je in je straat de bouw van een varkenskwekerij wilt tegenhouden, lukt je dat niet alleen. Als jijzelf de enige belanghebbende bent, dan krijg je wellicht tien mensen met andere belangen tegenover je. De macht van het getal speelt dus zeker een rol bij activisme. Maar er is meer. Als jij de enige bent, waarom doet je buur dan niet mee? Omdat hij die varkenskwekerij niet als een probleem ervaart? In dat geval vraag je jezelf best af of je wel echt aan activisme doet, dan wel je eigenbelang laat primeren op al de rest. Het is een reflectie die mensen wel eens wat vaker mogen maken, wanneer ze eraan denken tegen dit of dat te protesteren.

Anderzijds: wanneer je protesteert tegen een zendmast voor een mobiel netwerk in je achtertuin, verhogen je kansen als je ook even met je buren praat. Wat denken zij? Zitten ze op dezelfde golflengte? Activisme begint met het samenbrengen van gelijkgestemden. Wie in zijn luie stoel blijft zitten, wordt nooit een succesvol activist.

Democracia Real!

In januari 2011 starten een handvol jongeren in Spanje het digitale platform *Democracia Real*. Via de sociale netwerken sporen ze hun landgenoten aan om te betogen tegen de 'onrechtvaardige inkrimping van de welvaart'. Duizenden mensen melden zich aan, 500 groeperingen ondersteunen de oproep. Het protest weerklinkt op Facebook en Twitter én op straat. Maar de groep is zeer heterogeen.

De protestanten noemen zichzelf *Los Indignados*. Die naam halen ze uit een klein boekje van *Stéphane Hessel*, een Franse publicist en oud-diplomaat, die een pamflet schreef met als titel *Indignez-vous*. Hun inspiratie putten

ze voorts uit de Arabische lente die even tevoren is losgebarsten in Tunesië, Egypte en Libië.

De Indignados protesteren tegen de economische crisis waarvan zij zich het slachtoffer voelen. Hun protest richt zich meer bepaald tegen de banken, de regering en de politieke partijen. Ze eisen radicale veranderingen. Het lijkt allemaal op een gecoördineerde actie, maar dat is het niet. Er is geen leider, geen gezicht van de beweging en niet eens een specifiek gemeenschappelijk doel. Dat er wat moet veranderen, daar zijn ze het over eens. Maar wat precies, daarover kunnen ze van mening verschillen. De een komt op voor zijn huis of baan. De ander voor cultuur of opleiding.

Of de beweging echt veel beweegt, is nog maar de vraag. Vandaag is ze alleszins minder in het nieuws en bijgevolg minder effectief dan voorheen. Activisme heeft soms de neiging uit te doven zonder resultaat...

Activisme zoals dat van de Indignados is van een ander kaliber dan dat van de wijk die protesteert tegen een zendmast. Activisme kan dus verschillende vormen van impact nastreven. Het is duidelijk dat de Spaanse Indignados en hun latere collega's in andere landen – ook de manifestanten van *Occupy Wall Street* bijvoorbeeld – een ruimere maatschappelijke omwenteling beoogden terwijl protesteren tegen een zendmast eerder een lokale problematiek aankaart.

Maar altijd komt activisme neer op het principe van 'de daad bij het woord'. Of het nu gaat om een zendmast of een verandering van een politiek bestel. Naargelang je actiedoel, kun je uiteraard wel rekenen op meer of minder bewondering. En ook zal de impact van je daden groter of kleiner zijn. Al heeft dat laatste minder jouw activisme te maken, dan met de wijze waarop de instantie waartegen je je richt daar op reageert. De eenzame Chinees die in 1989 in zijn eentje een tank tegenhoudt op het Tienanmen-plein in Peking mag dan een grote media-impact hebben gehad. In China zelf heeft hij bitter weinig veranderd.

Activisme is geen individuele daad. Ook niet voor de Chinese 'tank-man'. Het kadert altijd in een breder protest en dient een hoger doel. Doet het dit niet, dan zullen je acties eerder betiteld worden als asociaal

of zelfs indruisend tegen het algemeen belang. Wat je als activist dus nodig hebt, is een missie die breder is dan je eigen voordeel. En een verhaal dat inspireert en mobiliseert. Doet het dit niet, dan is je activisme weinig waard. Doet het dit wel, dan heb je kans dat je met je activisme ergens komt. Al is dat dus inderdaad lang niet altijd zeker.

*Activisme is een actiegericht
aanpak om een doel te bereiken.*

Activisten behoren meestal tot het progressieve kamp, zo denken velen. En zo lijkt het misschien dikwijls. Bij de Indignados tref je wellicht meer linkse dan rechtse sympathisanten aan. Al is niet uitgesloten dat ook heel wat conservatieven zich niet lekker voelden bij de bankencrisis. In Frankrijk kun je de mensen die protesteren tegen het homohuwelijk moeilijk betichten van progressiviteit. En nochtans willen ook zij verandering: namelijk een – zij het recente – wet ongedaan maken. In de VS zijn de aanhangers van de Tea Party-beweging activisten.

‘Conservatief of progressief’ is dus niet relevant om te bepalen of je al dan niet activist bent. Wat wel telt, is dat je iets wilt veranderen aan de samenleving zoals ze nu is. Een activist voert actie voor hervormingen. Dat verklaart meteen waarom activisme zo’n beklijvend verhaal en een overtuigende missie nodig heeft. Niemand staat te springen voor verandering. Pas wanneer mensen overtuigd raken dat verandering nodig is, krijg je hen op de been.

Bono

Bono is zanger van U2 én activist. Dat werd hij in 1984 toen hij zijn landgenoot Bob Geldof van de punkgroep Boomtown Rats toezegde om mee te werken aan diens project Band Aid. Met Band Aid wilde een keur aan beroemde rocksterren hun afschuw uiten over de hongersnood in Afrika.

In feite was Bono al enkele jaren eerder gebeten door de microbe van het activisme. In 1979 was hij een andere geëngageerde ster Sting tegengekomen tijdens de show ten voordele van Amnesty International. Maar het was toch vooral de honger in Afrika – én de verwoesting die aids er op het continent aanrichtte – die van Bono een overtuigde activist hebben gemaakt. Sindsdien

wendt hij zijn macht als rockster aan om bij de groten der aarde de armoede van de Afrikanen aan te klagen en te vragen naar acties.

Is Bono een individualist? Het is dankzij de fans, waaronder ook die groten der aarde, dat hij erin slaagt om een stem te hebben in het kapittel. Haalt hij zijn slag thuis? Deels wel. Zo slaagde hij erin om grote delen van de schulden van het Zuiden aan het Westen te laten kwijtschelden. En het feit dat hij op dezelfde spijker blijft kloppen, maakt van hem een activist die op zoek is naar verandering.

Activisme kun je invullen op verschillende manieren. Je kunt een omwenteling realiseren vanuit een officiële functie. Dat probeert de Vlaamse activist Bart De Wever. Maar dat doet ook de Amerikaanse president Barack Obama met zijn pogingen om voor al zijn landgenoten een verzekerde gezondheidszorg in de wacht te slepen. Je kunt activisme ook belijden vanuit een organisatie. Amnesty, Greenpeace... we noemden ze al. Of vanuit het middenveld – de Boerenbond, de Vrouwenraad, een vakbond. En dan zijn er nog de Bono's en Nic Balthazars die mensen warm maken voor hun project: de strijd tegen hongersnood of de bescherming van de planeet.

Activisme heeft altijd te maken met engagement voor iets groters dan enkel je eigen gewin. Ook protesteren tegen een brug in Antwerpen of nachtvluchten vanuit Zaventem is meer dan alleen 'wij willen dat niet'. Dat 'meer' is in beide gevallen een waardige invulling van democratische besluitvorming over de gezondheid van een grote groep mensen, nu en in de toekomst. In die zin is het protest tegen de Sinksenfoor op de Antwerpse Zuiderdokken van een ander allooi. Wat is het hogere doel? In hoeverre wordt de wereld er beter van door de kermis te verbannen? Activisme heeft dus niets te maken met het NIMBY-syndroom waaraan zoveel mensen lijden.

*Activisme is opkomen voor
een hoger doel, dat het
eigenbelang overstijgt.*

Activisme is pas duurzaam, wanneer het tot doel heeft onbetreden paden te effenen. Activisten zijn immers voortrekkers die met een enthousiasmerend verhaal mensen overtuigen om mee te marcheren in een nieuwe richting. Daartoe is het nodig dat ze hun plannen, wensen en ambities open op tafel leggen. Transparantie is een voorwaarde voor een duurzaam en betrouwbaar activisme.

Zoals hierboven al geschreven betekent dit dat de activist beschikt over een visie en een missie. Dat wist de Jezus-figuur over wie we eerder ook al spraken, beter dan wie ook. Het volstond voor hem niet om te protesteren tegen de Romeinse bezetter of de schijnheilige Farizeeërs. Hij deed meer: hij bracht een blijde boodschap, de belofte van iets nieuws. Zijn visie. Misschien is het dat wel dat de opstanden in Libië en Syrië vandaag zo bloedig maken: het ontbreken van een visie waarachter iedereen zich kan scharen. Misschien is het dat wel wat in Zuid-Afrika Nelson Mandela wel kon bewerkstelligen: na de Apartheid komt er iets dat beter is voor iedereen.

Activisme heeft een broertje dood aan een verdeel-en-heerspolitiek. Wat activisten wensen, is niets meer dan dat iedereen, zelfs hun tegenstander of de neutrale toeschouwer profiteert van hun inzet en acties. Dat gold voor Jezus. Dat geldt voor de zorgwet van Barack Obama. Dat is zelfs zo voor de strijd tegen de honger in Afrika van Bono. Ook wij worden er beter van, wanneer de Afrikanen voor zichzelf een leefbare samenleving kunnen bouwen, met voldoende welvaart voor iedereen.

Klinkt dit allemaal nogal melig en idealistisch? Nochtans heeft activisme niets uit te staan met meligheid. Wel met ethiek. En met het verbeteren van wat is. Activisten zijn dus evenmin revolutionairen. Idealisten, dan? Maar wel van het realistische soort. Ze streven naar doelstellingen die op het eerste gezicht misschien onhaalbaar lijken, maar die ze vertalen

in herkenbare en haalbare eisen. Omdat iedereen op termijn gebaat is bij wat zij beogen, creëren voortrekker-activisten een draagvlak dat zo groot mogelijk is, om ook het grootst mogelijke effect te sorteren.

VAN ACTIVISME TOT ACTIVISIONISME

Activisme is een beladen term. Voor veel mensen vertolkt hij nog te zeer het 'wij tegen de ander' gevoel. Terwijl het dat in feite niet hoeft te zijn. Daarom had ik in dit boek graag over activisionisme gesproken: activisme met een bredere kijk, een ruimere visie.

Activisionisten doen meer dan actievoeren. Door mee te denken en verder te kijken vormen ze mee de (nieuwe) samenleving. Activisionisme is dus een daad van dienstbaarheid. Het is een positief engagement tegenover de hele samenleving, en staat niet enkel in dienst van het eigenbelang.

Dat ik de term toch niet gebruik, is puur praktisch. Activisme is bekend. Het boek geeft als geheel aan dat het net niets van doen heeft met dat egoïstische idee van 'Not in my backyard'.

*Activisme stoelt op een zingevende
ethische visie en de weg ernaartoe.*

EN JIJ, LEZER, HOE ZIT HET MET DE ACTIVIST IN JOU?

Ben je een activist? Voel je in jezelf de drang tot activisme? Zie je in je omgeving onrecht en wil je dat keren door actie? Leer dan in dit boek hoe je die activistische drang kunt kanaliseren in doeltreffende strategieën en daden.

Om als activist te slagen, heb je drie dingen nodig: mensen, acties en een strategie. Niet noodzakelijk in deze volgorde.

Bij gebrek aan mensen – jezelf, je kennissen, sympathisanten, mede-slachtoffers en lotgenoten – breng je weinig in beweging. Als je niets doet, zal er evenmin veel veranderen. En zonder strategie loop je rond als een kip zonder kop en dreigt je activisme te verzanden in doelloosheid en teleurstelling. Zonder doel ben je geen activist.

Dit boek leidt je rond in de wereld van het activisme. Het is verdeeld in drie hoofdstukken, elk gewijd aan één van deze drie aspecten. Je vindt er tips en verhalen van ervaringsdeskundigen. Je leert eruit hoe je je activisme meer slaagkansen geeft. Wat geeft je uitzicht op succes? Welke kritische succesfactoren zorgen ervoor dat je je toekomstvisie waar kunt maken? In het vierde hoofdstuk bekijken we samen hoe het activisme van de 21ste eeuw eruit kan zien.

Met dit boek kun je je activisme verdiepen of – wanneer je er nog geen ervaring mee hebt – je eigen activisme verkennen en op gang trekken. Terwijl je het aan het lezen bent, zul je geregeld vaststellen dat in activisme niets zeker is. Je weet nooit of je resultaat zult boeken. Maar met aanlokkelijke en herkenbare dromen vind je altijd medestanders. En dat is een bemoedigende gedachte. Laat niets je tegenhouden.